

הציפיה אל קדושת ירושלים

ירושלים לעומת ארץ ישראל

דברי הימים ב ו, ד-ו: "ויאמר ברוך ה' אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דויד אבי ובגידו מלא לאמר. מן היום אשר הוצאתי את עמי מארץ מצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ולא בחרתי באיש להיות נגיד על עמי ישראל. ואבחר בירושלם להיות שמי שם ואבחר בדויד להיות על עמי ישראל".

דברי הימים ב יב, יג: "ויתחזק המלך רחבעם בירושלם וימלך פי בן ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו וישבע עשרה שנה מלך בירושלם העיר אשר בחר ה' לשום את שמו שם מכל שבטי ישראל".

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סוכה פרק ג: מדינה, היא שאר ארץ ישראל חוץ מירושלם, וכבר ביארנו זה במסכת מעשר שני. ובמסכת ראש השנה פרק ד: כבר ביארנו לך כמה פעמים כי מקדש נקראת ירושלם כולה. ומדינה, שאר ארץ ישראל.

'המקום' – הרמזים הראשונים

רש"י בראשית פרשת וירא פרק כב פסוק יד: "ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכנתו ולהקריב כאן קרבנות".

הכלי יקר בראשית פרשת וירא פרק כב פסוק יד: "אומר אני שלכך קרא שם המקום ה' יראה משמע להבא, לפי שמקום קדוש זה לא גילה הקדוש ברוך הוא לשום בריה כי אפילו לאברהם נאמר על אחד ההרים אשר אומר אליך, ולא מצינו שאמר לו כלום זולת מה שהרגיש אברהם במה שראה ענן קשור על ההר, אבל מכל מקום אין אומר ואין דברים כי זה ההר אשר חמד אלהים לשבתו. כי העלימו ה' מן הטעם שיתבאר לקמן פרשת ראה (דברים יב ד) בעזר ה' לכך קראו ה' יראה, מלשון אלהים יראה לו השה, כך אמר שיבוא הזמן אשר ה' יראה ויבחר במקום הזה, ובאותו זמן יאמר לדורות היום בהר ה' יראה היום ולא קודם כי עד היום שנבחר לא גילה אותו הקדוש ברוך הוא".

במדרש תדשא לפנחס בן יאיר [אוצר המדרשים המתחיל בעמוד 475]: "ונקרא הר המוריה אשר אמר בהר ה' יראה".

המשכן לעומת בית המקדש

מדרש זוטא - שיר השירים (בובר) פרשה ג: "על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי. בשעה שהקריבו ישראל בחנוכה היו סבורים שהיא בית הבחירה, אמר להם הקדוש ברוך הוא בקשתי ולא מצאתיו, אין אתם מקריבים בו מעתה, אין קדושה אלא במקום שעקד אברהם את יצחק בנו. אחזתיו ולא ארפנו. זאת מנוחתי עדי עד (תהלים קל"ב י"ד)".

- ניסיות

בפירוש 'ארחות חיים' על ההגדה' (לר' אהרון מלוניל): "אלו הכניסנו ולא בנה לנו בית המקדש פירוש שהרי יש לנו משכן ובנין בית המקדש נתוספו עשרה נסים". באופן זה מבאר גם האבודרהם על ההגדה.

- נצחיות

שמואל ב (ז, ו): "כי לא יִשְׁבְּתִי בְּבֵית לַמִּיּוֹם הַעֲלֵתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֶהֱל וּבְמִשְׁכָּן".

דברי הימים א כג, כה: "כי אָמַר דָּוִד הַנִּיחַ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְעַמּוֹ וַיִּשְׁכֵּן בִּירוּשָׁלַם עַד לְעוֹלָם".
וכן מכריז שלמה (מלכים א ח, יג): "בְּנֵה בְּנִיתִי בַיִת זָבֵל לָךְ מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים".

הרמב"ם (בית הבחירה א, ג): "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית ליי' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית יי' האלהים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד".

במסכת ברכות (נד, א): "אמר רב ביבי אמר רבי יהושע בן לוי: כל הרוקק בהר הבית בזמן הזה - כאילו רוקק בבת עינו, שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים".

בשמות רבה (פרשה ב): "אמר רשב"ן: משחרב בית המקדש נסתלקה שכינה לשמים, שנאמר: ה' בשמים הכין כסאו (שם /תהלים/ קג). ור' אלעזר אמר: לא זזה השכינה מתוך ההיכל, שנאמר: והיו עיני ולבי שם כל הימים, וכן הוא אומר: קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה (תהלים ג), אף על פי שהוא חרב, האלהים לא זז משם בקדושתו, וראה מה כורש אומר: 'הוא האלהים אשר בירושלים' (עזרא א) - אמר להם [כורש]: אף על פי שהוא חרב, האלהים לא זז משם".

- "והארץ לעולם עומדת"

דוד המלך מספר בתהלים (עח, טו-טז) על בחירת המקדש הנצחית: "וַיִּבְחַר אֶת שִׁבְטֵי יְהוּדָה אֶת הַר צִיּוֹן אֲשֶׁר אֶהְבֵּ. וַיִּבֶן כְּמוֹ רָמִים מִקְדָּשׁוֹ כְּאָרְץ יְסֻדָה לְעוֹלָם". ומפרש הרד"ק (תהלים שם): "כארץ יסדה לעולם" - כמו שכתוב (קהלת א, ד): 'והארץ לעולם עומדת', כן בנה מקדשו שם לעולם

דרך חיים על אבות הקדמה ומבוא: "והטעם שנקראת הארץ חיים, מפני כי יש בארץ מה שלא תמצא בכל היסודות שהיא עומדת באמצע כל העולם שהיא הנקודה האמצעית... ועוד כי כל דבר שהוא נח הוא יותר ראוי אל הקיום, כי הדבר שהוא בעל תנועה יש לו שינוי כי כל מתנועע משתנה וכיון שהוא משתנה אין לו קיום, ואין לך בכל היסודות שהוא נח עומד כמו יסוד הארץ, כי כלם הם מתנועעים כמו האש היסודי האויר והמים כולם מתנועעים חוץ מן הארץ שהיא נחה, לכך כתיב והארץ לעולם עומדת".

בחירת ירושלים עם בחירת דוד

תהלים קלב:

- (א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עֲנוֹתָיו:
 (ב) אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לֵה' נְדָר לְאַבְיִר יַעֲקֹב:
 (ג) אִם אָבֹא בְּאֵהָל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עֵרֶשׁ יְצוּעָי:
 (ד) אִם אֶתֵּן שָׁנִית לְעֵינַי לְעַפְעָפִי תִּנּוּמָה:
 (ה) עַד אֲמַצָּא מְקוֹם לֵה' מְשַׁכְּנֹת לְאַבְיִר יַעֲקֹב:
 (ו) הִנֵּה שָׁמְעִנּוּהָ בְּאַפְרָתָה מְצֹאנֹהָ בְּשֹׁדֵי יַעֲר:
 (ז) נְבוֹאָה לְמִשְׁכְּנֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהָדָם רְגִלְיוֹ:
 (ח) קוֹמָה ה' לְמִנוּחַתְךָ אֶתָּה וְאָרוֹן עֲזָרְךָ:
 (ט) כַּהֲנִיף יִלְבָּשׁוּ צַדִּיק וְחֹסֵידִים יִרְגְּנוּ:
 (י) בְּעִבּוֹר דָּוִד עֲבָדְךָ אֵל תֵּשֵׁב פָּנָי מְשִׁיחְךָ:
 (יא) נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֶמֶת לֹא יִשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנֶךָ אֲשִׁית לְכֶסֶּא לְךָ:
 (יב) אִם יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ בְּרִיתִי וְעֲדַתִּי זֹו אֲלַמְּדֵם גַּם בְּנֵיהֶם עַדִּי עַד יִשְׁבוּ לְכֶסֶּא לְךָ:
 (יג) כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אֹנֶה לְמוֹשָׁב לוֹ:
 (יד) זֹאת מְנוּחַתִּי עַדִּי עַד פֶּה אֲשַׁב כִּי אוֹתִיָּה:
 (טו) צִיָּדָה בָּרֶךְ אֲבִירָה אֲשִׁבִיעַ לְחֵם:
 (טז) וְכַהֲנִיָּה אֲלַבִּישׁ יִשְׁע וְחֹסֵידָהּ רִגְלָי יִרְגְּנוּ:
 (יז) שֵׁם אֲצַמִּיחַ קֶרֶן לְדָוִד עֲרֹכְתִי נֵר לְמִשְׁיַחִי:
 (יח) אוֹיְבָיו אֲלַבִּישׁ בִּשְׁת וְעֲלִיו יְצִיץ נִזְרוֹ: